

שהיא של יחיד היא צרה, וכל צרה של רבים אינה צרה, לכן בקללות שבפרשת בחוקותי שנאמרו בלשון רבים, כל אחד חשב בלב שהקללות יחולו על האחרים, ולא עלה בדעתו שהכוונה אליו. לעומת זאת בפרשת כי תבוא נאמרו הקללות בלשון יחיד, לפיכך הוריקו פניהם..

תפארת הגרשוני, ילקוט מאיש לרעהו

אנקודל'ה

"מחוטב עציץ עד שואב מימין"

ברש"י (פסוק ט): החשוב חשוב קודם. הנותן עצה טובה לחברו חשוב יותר מהלומד תורה לעצמו. שאל הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע את הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארק זי"ע, מדוע הקדימה התורה את חוטב העצים לשואב המים, ובמה הוא חשוב יותר? השיב לו רבי מנחם מנדל, ש'חוטב עציץ' מרמז לחוטב עצה ליהודי – אדם שנותן עצה טובה לחבירו, ו'שואב מימין' מרמז לאדם השואב ממימי התורה הקדושה. אדם העוזר לשני ונותן לו עצות טובות ומדריכו, עולה בחשיבותו על אחד השותה רק לעצמו ממימי הבאר של התורה הקדושה.

באהלי צדיקים, ימ"ל

"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (לא, יח).

הרה"ק הסבא משפולי זי"ע לא נהג לומר דברי תורה באוזני החסידים. פעם פגש בו הרה"ק בעל "מאור עיניים" מטשנרביל זי"ע והפציר בו להשמיע דבר תורה. השיב לו הסבא משפולי ברוב ענוותנותו: שמעתי שכתוב בתורה פעמיים לשון הסתרה במקום אחד. אמר לו ה"מאור עיניים" שאכן כתוב בפרשתנו "ואנכי הסתר אסתיר". פירש הסבא קדישא: "ואנכי" – ה' יתברך, אוהב "הסתיר" – את מי שמסתיר את עצמו מן הרבים ומצניע מעשיו, ודווקא אצל אדם כזה "אסתיר" – ה' יתברך מסתתר ושוכן בקרבו.

ילקוט מאיש לרעהו

הגיליון לזכות ולבריאות אדונינו מורינו
ורבנו ר' ישכר דוב בן מרים שליט"א

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל" (כט, ט).

הקביעה "כולכם לפני ה' אלהיכם" מלמדת כי לפני ה' כולכם שווים. אמנם בעיניים אנושיות בעולם הזה ישנן חלוקות למעמדות ודרגות – "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם", אך בעומד לפני ה' מתבררת האמת האלוהית: מי שנחשב בעיני בני אדם כגדול, במרום אפשר שנחשב לקטן, כמאמר הכתוב "קטן וגדול שם הוא" (איוב ג, יט) – שכן במרום נראה מי הוא באמת הגדול ומי הקטן. וזהו גם הביאור בהמשך הפסוק "ועבד חפשי מאדוניו": מי שבעולם הזה נמצא בבחינת עבד, שם במרום הוא חופשי וגדול יותר ממי שמכונה כאן אדון, לפי שבשמיים עליונים למטה ותחתונים למעלה.

אלשיך הק'

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך" (כט, יח).

דברים אלו מוסבים כלפי מי שהם "טובים לבריות ורעים לשמים". כשמוכיחים אותם על עבירות שבין אדם למקום, הם מנחמים את עצמם בכך שיש להם לב טוב ורחמן כלפי הבריות, וזהו "והתברך בלבבו" – שהוא מוצא נחמה והצדקה ב"לבו הטוב". מתוך כך הוא אומר לעצמו שגם אם ילך בשרירות לבו ויחטא, "שלום יהיה לי". על כך מזהירה התורה כי לא יאבה ה' סלוח לו, אלא יענישו על העבירות וישלם לו שכר על המצוות, שהרי אין מצווה מכבה עבירה ואין עבירה מכבה מצווה.

כתב סופר

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל" (כט, ט)

במדרש תנחומא מובא שכששמעו ישראל את תשעים ושמונה הקללות שבפרשת כי תבוא, בנוסף לארבעים ותשע שבפרשת בחוקותי, הוריקו פניהם בחרדה ואמרו: "מי יוכל לעמוד באלו?", עד שבא משה ופיסס בדברי העידוד "אתם נצבים היום כולכם". לכאורה, מפני מה הוריקו פניהם רק בקללות שבמשנה תורה ולא בקללות שבתורה כהנים? אלא ידוע המדרש על הפסוק 'בצר לך', שכל צרה

עמוק בלבם, השלימו את נפשם ונעשו תמימים, כדכתיב
 "תמים תהיה עם ה' אלקיך".

אזיס ווארט

**"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו
 לאמר שלום יהיה לי... ורבעה בו כל האלה הכתובה
 בספר הזה" (כט, יח-יט)**

במדרש מובא על הפסוק "גם כל חולי וכל מכה אשר לא
 כתוב בספר התורה הזאת" (כח, סא), כי המכה שאינה
 כתובה בתורה היא מיתת צדיקים המכפרת על הדור. לפי זה
 מתבארים דברי הכתוב: כשהרשע שומע את "דברי האלה"
 ואת דרשת חז"ל שאינה כתובה בתורה, הוא מוצא לעצמו
 צידוק שקרי ו"מתברך בלבבו" כאילו שלום יהיה לו, מתוך
 מחשבה שהצדיקים ימותו ויכפרו על חטאיו במיתתם. על כך
 מזהירה התורה כי "ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה"
 – דווקא הקללות הכתובות בספר יחולו עליו במלואן, ואילו
 המכה שאינה כתובה, שהיא מיתת צדיקים, לא תגן עליו ולא
 תכפר על מעשיו.

אוצר הפנינים

סליחות

בנוסח "שמע קולנו" שבסליחות אנו מבקשים: "אל
 תשליכנו לעת זקנה", ונשאלת השאלה: מה עניין תפילה על
 ימי הזקנה לעסוק בסליחות שעניינן תשובה ומחילה? רש"י
 (תהלים עא) מפרש: "לעת זקנה – זקנה בחטאים, כלומר
 שחטאתי הרבה". ה"זקנה" אינה רק גיל, אלא מצב נפשי
 של שקיעה ממושכת בהרגלים רעים ובהרגלי חטא – מצב
 שבו האדם מאבד את המרץ והרצון להתחדש ולשפר את
 מעשיו. על כך אנו מתחננים בסליחות: גם אם הגענו למצב
 של "זקנה בחטאים" וקשה לנו להשתנות, אנא אל
 תשליכנו מלפניך.

תשובה נוספת מובאת בשם הבעל שם טוב (בספר "שפתי
 צדיקים"): המושג "זקנה" מסמל את השחיקה והקריירות
 הפוגעות בעבודת ה', כאשר המצוות והתפילות נעשות
 מתוך שגרה יבשה בבחינת "פרוטגמא ישנה" (צו שגרתי
 שאינו מעורר התרגשות). לפי זה, הבקשה "אל תשליכנו
 לעת זקנה" היא תפילה עמוקה שלא נדרדר למצב נפשי של
 "זקנה" בעבודת ה', אלא שהתורה, המצוות והתשובה
 ימשיכו להיות בעינינו תמיד כחדשות, מתוך חיוניות,
 התלהבות ורעננות מתמדת.

בספר "תולדות יעקב יוסף" מובא בשם הבעל שם טוב
 זי"ע, שכאשר אדם מרגיש ויודע שהוא שרוי בהסתר פנים,
 אין זה הסתר גמור, לפי שעצם ההרגשה מעוררת בלבו
 געגועים וכיסופים לגילוי השכינה, ובכך הוא בוקע את
 המחיצות המפרידות ושב אל קונו. הקללה הקשה
 המרומזת בכפילות "הסתר אסתיר" היא כשההסתר עצמו
 נסתר מהאדם – דהיינו שאינו מרגיש ואינו יודע כלל שהוא
 נמצא בהסתר, ומתוך כך אין בו דרישה לאלוקות ואינו
 משתוקק עוד לקרבת ה' יתברך.

תולדות יעקב יוסף, ימ"ל

**"ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק
 ואמץ" (לא, ז)**

בגמרא במסכת כתובות (קג ע"ב) מובא שרבי ציוה את בנו
 לנהוג נשיאותו ברמה, כדי שתהיה אימתו מוטלת על העם
 וישמעו לקולו. וזהו ביאור הכתוב "לעיני כל ישראל":
 משה מורה ליהושע שכאשר העם רואה אותו, עליו
 להראות תוקף ורוממות – "חזק ואמץ" – ולא לנהוג עמם
 בענוה יתרה כדרכו בקודש, כדי שתהיה אימתו מוטלת
 עליהם ויקבלו את מרותו.

מבחר הפנינים

**"הן בעודני חי עמכם ממרים היתם עם ה' ואף כי אחרי
 מותי" (לא, כז)**

מצינו בחז"ל, שבשעה שעלה משה לקבל את התורה,
 החטיא השטן את ישראל כשהראה להם את מיטתו פורחת
 באוויר, ומתוך שסברו שמת – חטאו בעגל. וזהו שרמז
 להם משה בדבריו: "הן בעודני חי עמכם" – בשעה שהייתי
 עוד בחיים ורק חשבתם שמתתי, כבר "ממרים הייתם"
 ועשיתם את העגל; קל וחומר "ואף כי אחרי מותי" –
 כשאסתלק מן העולם באמת, בודאי יש לחוש שמא
 תחטאו.

מנחת יהודה

**"וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה
 הזאת עד תמם" (לא, ל).**

בספר "כתב סופר" מבאר את הלשון "עד תמם": משה
 רבנו אמר את דברי השירה הזאת אל בני ישראל
 בהתלהבות כה גדולה ועצומה, עד שהדברים עשו רושם

"והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה" (ל,א)

"והיה כי יבאו... והקללה" כתוב ש"אין והיה אלא לשון שמחה" מה שייך שמחה בקללה? אלא התורה מלמדת אותנו שאדם צריך לשמוח בכל מצב כי כל מה שהקב"ה עושה לנו בין אם זה טוב ובין עם זה רע, תמיד תמיד עלינו לדעת שאלוקים איתנו בכל מצב גם כשרע לנו, וזהו לשון הפסוק "והיה" – לשון שמחה, 'כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך' - כשהקב"ה נותן לאדם ברכה/קללה, צריך הוא להגיד לעצמו – 'והשבות אל לבבך' ש'בכל הגוים אשר הדיחך' – שבכל המקומות הגויים, הנמוכים שהקב"ה שם אותך, תמיד תמיד "ה' אלוך שמה" – ה' נמצא איתך שם באש ובמים, בטוב וברע.

בדרך רמז

"ותראו את שקוציהם ואת גילליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם" (כט, טז)

הקשה הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל: מה היה בארץ מצרים בשנה האחרונה לפני צאתם? בית ספר למופתים, עטופים בניסים ללא שעבוד, הכינו אותם לצאת ביד רמה, לקריעת ים סוף, ועוד ניסים גדולים ומכות גדולים שהם ראו בעיניהם. והנה פונה אליהם התורה "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה?" מי ירצה בכלל להתקרב אל השיקוצים הללו? ומבאר בשם הרב מבריסק דבר גדול בכוחות הנפש של האדם. כי בפעם הראשונה התורה כותבת "את שיקוציהם וגילוליהם" – אתם רואים את העבודה זרה הזו, פוי, שקץ ומיאוס. אח"כ כותבת התורה "עץ ואבן" – אדם מסתכל בפעם השנייה. בסדר, לא דבר מכוער ודוחה וגם לא יפה, עץ ואבן. אבל כשכבר התרגל לזה זה נהיה יפה בעיניו, זה כבר "כסף וזהב". לכן כותבת התורה "פן יש בכם איש או אשה וכו'".

הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל

"פן יש בכם שורש פרה ראש ולענה"

שורש כל הרע, הוא האדם שנמצא במצב של "פן", בספקנות וחקרנות יתירה, ואין בו אמונה תמימה ופשוטה, ואז הוא שורש פרה ראש ולענה....

'היהודי הקדוש' מפשיסחא

"וילך משה... בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה" (לא, א-ב)

אומר רש"י: יכול שתשש כחו? תלמוד לומר לא כהתה עינו ולא נס לחה, אלא מהו 'לא אוכל', איני רשאי, שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע, מוסיף על כך הכלי יקר: את המילים לא אוכל עוד לצאת ולבוא, ניתן להבין בשני אופנים: האפשרות האחת – מרוב זקנה תשש כוחו, וכבר אין הוא מסוגל ללכת. האפשרות השנייה – הקב"ה אינו מרשה לו. על כן, "וילך משה" – משה רבינו הלך הלך ושוב בכל מחנה ישראל, כדי להראות לכולם שלא חסר לו כוח ולא תשישות הם שגורמים להעברת המנהיגות ליהושע. משה רבינו רצה, שידעו כולם שרק משום צווי ה' עוברת ההנהגה ליהושע – משום "וה' אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה".

כלי יקר

"והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי כי בשרות לבי אלך" (כט, יח)

היה פעם יהודי שלא הקפיד על שמירת המצוות אף כלפי חוץ, נשאל על ידי הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר למה הוא לא מקיים את חובתו כיהודי. נענה הלה בהתחכמות: "רחמנא ליבא בעי". אין צורך לשיטתו לקיים את המצוות בפועל, מספיק להיות יהודי בלב. "אף כשתבוא לעולם האמת", חרץ לעומתו הרבי, "יפסקו עבורך בשמים שמי שהיה יהודי רק בלב ולא במעשיו, יקבל את שכרו במחשבה בלבד ולא למעשה"....

במחשבה תחילה

"לא בשמים הוא.. ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו"

כל דבר קשה שיהיה, אם יש לאדם רצון עז לדבר - קל יהיה לו לעשותו, אומרת התורה - אם רצונך הוא להידבק בתורה, אפילו אם הייתה בשמים, או מעבר לים, מוכן אתה ללכת אחריה לקבלה, אזי באמת 'קרוב אליך הדבר', כי רצון כזה, יתגבר על כל המעצורים אשר יניח לו היצר.

חידושי הרי"ם ז"ל

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרעה" (ל-טו)

נתתי לפניך היום, נאמר בלשון יחיד - כדי להגיד לאדם שיחשוב, כאלו הוא יחידי בעולם, ולא נברא העולם אלא בשבילו, לכן לא יהא הוא הגורם לאבוד העולם.

שפתי כהן

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם" (לא, יט)

אפשר לומר בדרך צחות, כי על פי הרוב כתיבת ספר תורה היא ע"י העשירים, אבל את קיום התורה והלימוד זאת עוזבים עבור עניים כאילו המה פטורים מזה, לכן מזהיר הכתוב, ועתה כתבו 'לכם', כלומר עבורכם ולמענכם, למען תקיימו ותלמדו גם אתם, את התורה, לתכלית זו כתבו, לא רק עבור העניים.

לקוטי בתר לקוטי

"אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלוך ומשם יקחך" (ל, ז)

לכאורה צריך להבין מה המובן של 'נדחך בקצה השמים' האם לא ראוי יותר לומר "בקצה הארץ"? הבעש"ט היה מלמד זכות על ישראל, שאפילו בשעה שאדם מישראל עושה איזה מרמה בעסקיו, סוף סוף גם בזה יש איזו כוונה טובה, כי רוצה להרוויח כסף כדי שיוכל לתת צדקה, לשלם שכר לימוד עבור ילדיו, לצורכי שבת וכדומה. וזה הפירוש בפסוק "אם יהיה נדחך בקצה השמים" – אם בדחייתך, בעבירותיך, בקצה המחשבה ישנה איזו כוונה לשם שמים, "משם יקבצך ה'" – מהניצוץ הקטן הזה של לשם שמים הנמצא בתוך העבירה, משם יקחך ה'. המחשבה הנעלה הזאת מצילה אותו שלא יפול בנופלים ומביאה אותו לתשובה שלמה.

נועם מגדים

"מצאוני הרעות האלה" (לא, יז)

בחשכת הגלות סובלים היהודים מצרות וגזרות הנתכות עליהם חדשות לבקרים, והרעות הרבות מכבידות עליהן את עולן. בענין זה מופיע בהגדה של פסח – מעשה רב הסיפור הבא: אל רבי מאיר שמחה מדונינסק, בעל "האור שמח", הגיע אורח, ובדרכם לבית הכנסת חלפו על פני חזיתו של בית מפואר. "של מי הבית הזה?" התעניין האורח. "כאן גר עורך דין", השיב הרב. תהא האורח:

"איך יתכן שעורך דין גר בוילה כה מפוארת, ואלו הרב גר בדירה פשוטה ודלה?" "מדוע אינך מבין?" – השיבו האור שמחה מיניה וביה – "הלא הוא מתפרנס מצרות של יהודים, וכאלו יש הרבה, אך אני מתפרנס משמחות של יהודים, וכמה יש כאלו?..."

"וה' הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך"

על כל עבד שומרים 7 עיניים אך עבד שרכש את אמונו של המלך והוא עבד נאמן ומסור למלכו, אין המלך חושש מלהניחו ללכת מאחוריו, כי הוא סמוך ובטוח שלא יברח ממנו, וזהו פירוש הפסוק שלפנינו - "וה' הוא ההולך לפניך", פי' שאם תזכה למדרגת עבד נאמן עד שתהא בבחינת ה' הוא ההולך לפניך וכנ"ל, אזי הוא יהיה עמך לשמרך בכל דרכך אשר תלך, בין בגשמיות ובין ברוחניות, להצילך ולתת אויבך לפניך.

אהבת שלום

אלול

"ומל ה' את לבבך ואת לבב" (ל, ו)

"את לבבך ואת לבב" – ר"ת 'אלול', והמילה 'אלול' עם הכולל בגימטריה "חלל" וגם "חיים", וסופי תיבות של "את לבבך ואת לבב" – "תכתב", וזה בא לרמז שבחודש אלול ויום הדין אנו נכתבים או לחיים או למוות (חלל).

חיד"א

"בקרב עלי מרעים לאכול את בשרי...אחת שאלתי מאת ה'...שבתי בבית ה'"

כתוב שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה אך אצל הגויים כן מצרפה, וזה מה שמרומז כאן בפסוקים "בקרב אלי מרעים" - מספיק שהם התקרבו במחשבתם להרע לי - וה' מחשיב להם את זה ו"המה כשלו", ואצל כלל ישראל מספיק שיהודי ירצה לעבוד את ה' "אחת שאלתי" - בשביל שייחשב כאילו "שבתי בבית ה' כל ימי חיי".

חתם סופר